

REV. 2017.

001
M 18

REV. 2009.

Kézirat

Városi Könyvtár
W260
* TATA *

Felystörténel

MAGYARORSZÁG ÉS LENGYELORSZÁG

*

MAGYAR—LENGYEL KAPCSOLATOK
A TÖRTÉNELEMBEN,
KULTÚRÁBAN ÉS GAZDASÁGI TÉREN

*

SZERKESZTETTE
HUSZÁR KÁROLY
NYUG. M. KIR. MINISZTERELNÖK

Móricz Zsigmond Városi Könyvtár - Tata

BUDAPEST — WARSZAWA

1936

MAGYAR TUDOMÁNYPOLITIKA

IRTA:

DR. MAGYARY ZOLTÁN
EGYETEMI TANÁR

I. A magyar tudománypolitikának két irányító szempontja van. Az egyik annak a ténynek a figyelemmel tartása, hogy a magyar nemzet nem tartozik a nagy lélekszámú népek és nyelve sem a nagy elterjedtségűek közé. A másik a trianoni békeszerződés következménye, amely az országot kulturális téren is és főleg tudományos életének fenntartásában, nehéz feladat elé állította. Az első szempont most éppen úgy, mint a háború előtt, arra kötelez bennünket, hogy minden erőnkkel igyekezzünk szellemi életünket a tudomány nemzetközi színvonalán kifejleszteni, hogy annak önállóságát meg tudjuk tartani. A magyar felsőoktatás és a tudományos kiadványok nyelve a magyar. Ez számunkra nemcsak azt a kötelezettséget jelenti, hogy az idegen nyelveket megtanuljuk irodalmuk felhasználására, hanem azt is, hogy magunk gondoskodjunk saját tudományos eredményeinknek a világnyelvek valamelyikén vagy több nyelven egyszerre is való közléséről. A másik körülmény, a trianoni szerződés brutális rendelkezései, az országot megfosztották önálló tudományos élet fenntartásához szükséges intézményeinek jelentékeny részétől. Két egyeteme, csillagvizsgáló intézete, bányászati és erdőmérnöki főiskolája, számos közgyűjteménye elszakított területen maradt. A csonkaországnak tehát gondoskodnia kellett ezek pótlásáról, amire még egy fontos feladat is járult azáltal, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia köteleke felbomlott s így Magyarország *jüggellen állam lett*, amely azóta közvetlenül érintkezik a külföldi államokkal. Ennek lehetőségét megelőzőleg fájdalmasan nélkülöztük. A külföld Ausztria-Magyarország helyett többnyire csak Ausztriát mondott. Bécsben megállt és Budapestre nem jött el. Így az önálló magyar kulturális életrel kevés tudomást vett, ami magában is megnehezítette számunkra közvetlen külföldi tudományos kapcsolatok kiépítését. Ezt jelentékenyen fokozta, hogy Ausztria ilyen kapcsolatok kiépítését rossz szemmel is nézte. Ez az akadály most megszűnt és amint Varsóban magyar tudományos intézet jött létre és Lengyelországgal állandó tudományos csereösztöndíjakat létesítettünk, épüget megszerveztük tudományos kapcsolatunkat Bécs, Berlin, Róma, Párizs, London, Genf, Svédország, Finnország felé és kiépítettük az Északamerikai Egyesült Államokkal.

Csonka-Magyarország tudománypolitikájában a békediktátumoknak e kihatásai egy átmeneti korszakot idéztek elő, amely az 1929 után bekövetkezett gazdasági válság előtt lényegében már befejeződött. Ennek feladata volt az ország tudományos berendezéseinek kiegészítése és az új viszonyokra való átalakítása. Ez jelentékeny beruházásokkal is járt. A Kolozsvárról elűzött egyetemet Szegeden, a pozsonyi Pécssett helyeztük el és épületekkel, klinikákkal, természettudományi intézetekkel és minden tudományos felszereléssel elláttuk. Ugyanígy a Selmecbányáról elűzött erdészeti és bányászati főiskolának Sopronban adtunk helyet. Az Ógyallán elveszett csillagvizsgáló helyett pedig Budapesten, a Svábhegyen építettünk újat, mely annál nagyobb és sokkal modernebb. A Balatonon Tihanyban Biológiai Kutatóintézet létesült. Az országos közgyűjtemények elhelyezése Budapesten is sokat fejlődött, az Országos Levéltár új palotája elkészült. Azokban a külföldi városokban, ahol nagyobb szám-

ban vannak állandóan ösztöndíjasok: Berlinben, Bécsben és Rómában, saját épülettel bíró Collegium Hungaricumok létesültek. A természettudományos kutatás számára az országgyűlés 1926-ban egymillió aranykoronát szavazott meg, amióltal a tudományos intézetek felszerelése nagymértékben tökéletesíthető volt. Az országgyűlés és az egész nemzet közvéleménye egyhangúlag támogatta ezt az újjáépítő akciót, amióltal megadta a nemzet tudományos önállóságának fenntartásához szükséges előfeltételeket.

Ezenkívül organizációs téren is történtek fontos reformok annak érdekében, hogy a nemzet szellemi és anyagi erőiből a tudományos élet mentül több eredményt meríthessen. Ezeknek a szempontoknak figyelembevétele adja meg a alábbi adatok helyes értékeléséhez.

**

II. Az országnak ma négy tudományegyeteme van. Budapesten, Szegeden, Debrecenben és Pécssett. Mind-egyiknek négy fakultása van és pedig Budapesten: 1. római katolikus teológiai, 2. jog- és államtudományi, 3. orvostudományi, 4. bölcsészet-, nyelv- és természettudományi. Szegeden: 1. jog- és államtudományi, 2. orvostudományi, 3. bölcsészet-, nyelv- és történettudományi, 4. matematikai és természettudományi kar. Debrecenben: 1. református (kálvinista) teológiai kar, 2. jog- és államtudományi, 3. orvostudományi, 4. bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kar. Végül Pécssett: 1. evangélikus (luteránus) hittudományi kar, amely Sopronban működik, 2. jog- és államtudományi, 3. orvostudományi és 4. bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kar. Ezek közül csak a budapesti tudományegyetem van háború előtti épületekkel ellátva. A debreceni egyetemet 1912-ben alapítottuk, építkezései 1914-ben kezdődtek volna meg, de a háború kitörése miatt mindjárt a munka elején megakadtak. A háború után azonban az építkezés folytatott és az egyetem ma teljesen készen áll. Szegeden a Kolozsvárról menekült Ferenc József-egyetem van elhelyezve, Pécssett pedig a Pozsonyból elűzött Erzsébet-tudományegyetem. Ezek az egyetemek összes épületeiket és felszerelésüket könyvtárakkal együtt elhagyni voltak kénytelenek és csak a professzorok és a hallgatóság egy része menekült. Ma már részben egészen új épületekben vannak kitűnően elhelyezve, ez azonban olyan áldozatot jelentett az ország számára, mint teljesen új egyetemek alapítása. Az ország mai négy egyeteme közül három a háború után épült és kapta felszerelését. Mivel mindegyiknek teljes orvostudományi kara, a szegedinek ezenkívül gazdag intézetekkel bíró természettudományi kara is van, ez mutatja az erőfeszítés nagyságát, amit a nemzet tett. Az alkalmazott természettudományok fejlődésével, a XIX. század második felében, azoknak egyetemi színvonalon való műveléséről is gondoskodás történt. Az egyetemek hagyományos négy fakultásból álló szervezetét azonban nem óhajtották bővíteni és ezért önálló főiskolák jöttek létre. Elsősorban a Budapesten székelő Műegyetem, amelynek magának több fakultása volt: 1. építészeti kar, 2. mérnöki kar, 3. gépészmérnöki kar, 4. vegyészmérnöki kar és 1912 óta 5. közgazdasági kar. Ezenkívül önálló főiskolák alakjában

... jöttek létre a Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola és az Állatorvosi Főiskola. Ezeket régebbi törekvések eredményeképpen 1934-ben alkotott, tehát új törvény foglalta össze a Műegyetemmel a *Technikai és Gazdasági Tudományok Egyeteme* elnevezéssel. Ennek fakultásai a következők: 1. közművek és építészet fakultása, 2. gépészmérnöki és vegyészeti kar, 3. bánya- és erdőmérnöki kar, 4. mezőgazdasági és állatorvosi kar, 5. közgazdasági és kereskedelmi kar.

1920-ban Budapesten önálló közgazdaságtudományi kar létesült közgazdasági, mezőgazdasági és kereskedelmi szakosztállyal. A kar szervezeti hovatartozásának eldöntését a törvényhozás későbbre tarotta fenn. Ez a kérdés úgy nyert megoldást, hogy ez a kar is beolvadt a technikai és gazdasági tudományok egyetemébe.

Ennek az egyetemnek autonómiája és oktatási szabadsága ugyanaz, mint a tudományegyetemké. Megilleti a doktoravatás joga is.

A budapesti tudományegyetem alapítványi eredetű. Pázmány Péter kardinális, volt esztergomi hercegprímás alapította (1635) és látta el első időkben minden anyagi eszközzel. Később királyi adományból újabb vagyonhoz és földbirtokhoz is jutott, 1868 óta pedig az állami költségvetésből részesedik szükségleteinek jelentékeny részét kitevő állami segítségével. Az egyetemek alapítványi jellege azonban ennek ellenére is teljes elismerést nyert. A három vidéki tudományegyetem és a Technikai és Gazdasági Tudományok Egyeteme állami alapítású intézetek, amelyeknek szükségleteiről az állami költségvetésben történik gondoskodás.

Ezek az egyetemi rangú intézeteken kívül vannak más főiskolák is. Ezek közt államiak: három mezőgazdasági akadémia, középiskolai tanárképző intézetek a bölcsészettudományi karokkal kapcsolatban. Budapesten a tanárképzés céljaira 100 tag számára, a párizsi École Normale Supérieure-höz hasonló szervezetű, Eötvös Kollégium is fennáll. Nem állami jellegű főiskolák három felekezeti jogakadémia, a Szent Benedek-rend által Pannonhalmán fenntartott középiskolai tanárképző intézet és a teológiai főiskolák. Ezek a nem egyetemi rangú főiskolák doktori címet nem adhatnak, a nem államiak államszolgálatban nem részesülnek, egyébként azonban az állam által megállapított tanulmányi követelményeknek kötelesek eleget tenni.

III. Az egyetemek feladata kettős, az oktatás és a kutatás: a felsőoktatás végzése és a tudomány előbbrevitele. Mellettük fontos szerepük van az oktatási feladattal nem bíró kutatóintézeteknek. Ezekhez számítjuk Magyarországon a közgyűjteményeket is: az Országos Levéltárat, a Történeti Múzeumot, a Szépművészeti Múzeumot s a Természettudományi Múzeumot.

Ezeknek a nemzeti közgyűjteményeknek tudományos kutatóintézeti jellegét és hivatását a törvényhozás 1922-ben kifejezetten is elismerte, amikor az egymástól független és közigazgatásilag teljesen a kormánytól függő intézeteket egy közös jogi személyiségbe foglalta össze. Ugyanekkor ennek a vezetését az intézetek igazgatóiból, valamint az érdekelt tudományozásokat képviselő egyetemi tanárból és öt műgyűjtőből álló tanácsra bízta és ennek a tanácsnak ugyanolyan autonómiát adott, mint amilyen a tudományegyetemek birtokában. Az autonómia elsősorban kiterjed arra, hogy a tudományos közgyűjtemények vezetőit és tudományos személyzetét a kormány csak a tanács által ajánlottak közül nevezheti ki ép úgy, mint az egyetemek tanárainál szokták és így ott a politikai protekciónak és nem tudományos szempontoknak érvényesülését kizárták. Egy

... jöttek létre a Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola és az Állatorvosi Főiskola. Ezeket régebbi törekvések eredményeképpen 1934-ben alkotott, tehát új törvény foglalta össze a Műegyetemmel a *Technikai és Gazdasági Tudományok Egyeteme* elnevezéssel. Ennek fakultásai a következők: 1. közművek és építészet fakultása, 2. gépészmérnöki és vegyészeti kar, 3. bánya- és erdőmérnöki kar, 4. mezőgazdasági és állatorvosi kar, 5. közgazdasági és kereskedelmi kar.

1920-ban Budapesten önálló közgazdaságtudományi kar létesült közgazdasági, mezőgazdasági és kereskedelmi szakosztállyal. A kar szervezeti hovatartozásának eldöntését a törvényhozás későbbre tarotta fenn. Ez a kérdés úgy nyert megoldást, hogy ez a kar is beolvadt a technikai és gazdasági tudományok egyetemébe.

Ennek az egyetemnek autonómiája és oktatási szabadsága ugyanaz, mint a tudományegyetemké. Megilleti a doktoravatás joga is.

A budapesti tudományegyetem alapítványi eredetű. Pázmány Péter kardinális, volt esztergomi hercegprímás alapította (1635) és látta el első időkben minden anyagi eszközzel. Később királyi adományból újabb vagyonhoz és földbirtokhoz is jutott, 1868 óta pedig az állami költségvetésből részesedik szükségleteinek jelentékeny részét kitevő állami segítségével. Az egyetemek alapítványi jellege azonban ennek ellenére is teljes elismerést nyert. A három vidéki tudományegyetem és a Technikai és Gazdasági Tudományok Egyeteme állami alapítású intézetek, amelyeknek szükségleteiről az állami költségvetésben történik gondoskodás.

Ezek az egyetemi rangú intézeteken kívül vannak más főiskolák is. Ezek közt államiak: három mezőgazdasági akadémia, középiskolai tanárképző intézetek a bölcsészettudományi karokkal kapcsolatban. Budapesten a tanárképzés céljaira 100 tag számára, a párizsi École Normale Supérieure-höz hasonló szervezetű, Eötvös Kollégium is fennáll. Nem állami jellegű főiskolák három felekezeti jogakadémia, a Szent Benedek-rend által Pannonhalmán fenntartott középiskolai tanárképző intézet és a teológiai főiskolák. Ezek a nem egyetemi rangú főiskolák doktori címet nem adhatnak, a nem államiak államszolgálatban nem részesülnek, egyébként azonban az állam által megállapított tanulmányi követelményeknek kötelesek eleget tenni.

III. Az egyetemek feladata kettős, az oktatás és a kutatás: a felsőoktatás végzése és a tudomány előbbrevitele. Mellettük fontos szerepük van az oktatási feladattal nem bíró kutatóintézeteknek. Ezekhez számítjuk Magyarországon a közgyűjteményeket is: az Országos Levéltárat, a Történeti Múzeumot, a Szépművészeti Múzeumot s a Természettudományi Múzeumot.

Ezeknek a nemzeti közgyűjteményeknek tudományos kutatóintézeti jellegét és hivatását a törvényhozás 1922-ben kifejezetten is elismerte, amikor az egymástól független és közigazgatásilag teljesen a kormánytól függő intézeteket egy közös jogi személyiségbe foglalta össze. Ugyanekkor ennek a vezetését az intézetek igazgatóiból, valamint az érdekelt tudományozásokat képviselő egyetemi tanárból és öt műgyűjtőből álló tanácsra bízta és ennek a tanácsnak ugyanolyan autonómiát adott, mint amilyen a tudományegyetemek birtokában. Az autonómia elsősorban kiterjed arra, hogy a tudományos közgyűjtemények vezetőit és tudományos személyzetét a kormány csak a tanács által ajánlottak közül nevezheti ki ép úgy, mint az egyetemek tanárainál szokták és így ott a politikai protekciónak és nem tudományos szempontoknak érvényesülését kizárták. Egy

... újabb törvény 1934-ben ennek az egész jogi személynek a Magyar Nemzeti Múzeum nevet adta, mely eredetileg a hozzátartozó közgyűjteményeknek csak egy részét foglalta magában.

Számos vidéki közgyűjtemény is van, köztük nagyértékű múzeumok, azoknak országos főfelügyelője szintén tagja a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának. Így a vidéki múzeumok intézményes kapcsolata a nemzeti nagy közgyűjteményekkel, amelyeknek élén az ország legkiválóbb szakértői állanak, biztosítva van.

Egyéb kutatóintézetek a M. Kir. Csillagvizsgáló Intézet, a Meteorológiai és Földmágnassági Intézet, a M. Kir. Földregési Observatórium, az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézet, a M. Kir. Földtani Intézet, a M. Kir. Közegészségügyi Intézet (a Rockefeller Foundation) támogatásával mind Budapesten, a Magyar Biológiai Intézet Tihanyban (a Balaton partján), a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal és a nagyszámú mezőgazdasági kísérletügyi intézmények. A Magyar Nemzeti Múzeumnak és a kutatási intézetek legnagyobb részének költségeit az állami költségvetés fedezi.

**

... újabb törvény 1934-ben ennek az egész jogi személynek a Magyar Nemzeti Múzeum nevet adta, mely eredetileg a hozzátartozó közgyűjteményeknek csak egy részét foglalta magában.

Számos vidéki közgyűjtemény is van, köztük nagyértékű múzeumok, azoknak országos főfelügyelője szintén tagja a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának. Így a vidéki múzeumok intézményes kapcsolata a nemzeti nagy közgyűjteményekkel, amelyeknek élén az ország legkiválóbb szakértői állanak, biztosítva van.

Egyéb kutatóintézetek a M. Kir. Csillagvizsgáló Intézet, a Meteorológiai és Földmágnassági Intézet, a M. Kir. Földregési Observatórium, az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézet, a M. Kir. Földtani Intézet, a M. Kir. Közegészségügyi Intézet (a Rockefeller Foundation) támogatásával mind Budapesten, a Magyar Biológiai Intézet Tihanyban (a Balaton partján), a M. Kir. Központi Statisztikai Hivatal és a nagyszámú mezőgazdasági kísérletügyi intézmények. A Magyar Nemzeti Múzeumnak és a kutatási intézetek legnagyobb részének költségeit az állami költségvetés fedezi.

**

IV. A tudomány művelőinek szervezetei közt legfontosabb a Magyar Tudományos Akadémia, amely a tudományos akadémiák sorában aránylag korán, 1825-ben jött létre. Miként a budapesti tudományegyetem, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Színház, ugyanúgy az Akadémia is áldozatkész hazafiak önzetlenségéből köszöni létét. A Habsburg-dinasztia befolyását és anyagit eszközeit a bécsi udvari gyűjtemények és intézetek számára tartották fenn és a magyar nemzet mindazt, amije van, saját erejéből volt kénytelen előteremteni. Az az áldozatkészség azonban, amellyel a nemzet tudományos intézeteinek a világháború után pótolta és felújította, ennek a nemzetnek kultúrája iránti hagyományos áldozatkészségének a gyümölcse. Az Akadémia munkássága három osztályban folyik. Mindegyik osztálynak két-két alosztálya van. Ezek a következők: 1/a) nyelvtudományi és 1/b) széptudományi; 2/a) bölcséleti és társadalmi, 2/b) történettudományi; 3/a) matematikai és fizikai, 3/b) természettudományi alosztály. Az Akadémia tagjai belső tagok (tisztelési, rendes és levelező tagok), akik magyar állampolgárok és külső tagok, akik viszont külföldi állampolgárok.

Az Akadémiának különböző időkben származó alapítványokból és adományokból jelentékeny vagyona volt, amely a háború utáni pénzdevalváció alkalmából részben elolvadt. A magyar állam azonban az Akadémia százéves jubileuma alkalmából 1925-ben az állami költségvetés terhére évi segélyt biztosított a részére. Ezóta egy újabb nagy alapítványban is részesült gróf Vigyázó Ferenc részéről 15 millió pengő értékben.

Az Akadémián kívül több mint 50 tudományos és művészeti társaság van, amelyek közül a legrégebbi a Kisfaludy Társaság (irodalom, esztétika) és a Budapesti Királyi Orvosegyesület, amelyek 1837-ben alakultak. A tudományos társulatok saját szaktudományuk művelőit és a tudományozások iránt érdeklődőket gyűjtik össze és tudományos folyóiratokat adnak ki. *Einöke a népszerű József főherceg.*

A tudományos társulatok is nagyon megsínylették a háború utáni gazdasági válságot és az ország felदारabolását. Tagjaiknak nagy részét elvesztették, folyóirataik kiadása nagyobb nehézségekbe ütközött, mint korábban és ezért célszerűnek találták közösen jobban elérhető céljaiknak előmozdítására szövetségbe való tömörülésüket. Így jött létre 1923-ban a *Tudományos Társulatok és Intézmények Országos Szövetsége*, melynek tagjai csak társulatok és intézmények, tehát jogi

személyek lehetnek. A szövetségnek legfőbb támasza egy nyomda, melyet megszerzett és kifejlesztett. Ez a nyomda ma a budapesti tudományegyetem nyomdájával egyesítette az üzemét.

••

V. A magyar tudományos élet szervezetében tehát a háború után megállapítható a tömörülésnek a tendenciája. (Egyik példa a Technikai és Gazdasági Egyetemnek az alapítása, amely a Műegyetemnek más, önálló fakultásokkal, főiskolákkal — állatorvosi, erdő- és mezőgazdasági és bányamérnöki főiskolával — való kapcsolatát mondotta ki). A Magyar Nemzeti Múzeum jogi személyiségében a nemzeti nagy gyűjtemények összefoglalása, a Tudományos Társulatok Szövetségében pedig a tudományos társulatoknak a tömörülése jelentkezik, hogy a nagyobb egységek alapítása révén a kettősségek kiűnjenek, a hézagok megállapíthatók legyenek és az anyagi és szellemi erők tervszerű felhasználása megkönnyíthető.

Ugyanennek a szükségletnek a megnyilvánulása vezetett még két fontos szervezetnek a létesítésére, az egyik az *Országos Ösztöndíjtanács*, a másik az *Országos Természettudományi Tanács*. Mind a kettőt törvény állította fel, az elsőt 1927-ben, a másodikat 1930-ban. Mindkét tanács olyan feladat megoldására hivatott, amelyet az egyes egyetemek vagy más intézetek önmagukban nem tudnak helyesen megoldani, mert csak az országos szükséglet teljes áttekintése alapján lehetséges helyes tudománypolitikai eldöntésük. Viszont a tudományos munkával való szoros kapcsolatuknál fogva a minisztérium a maga bürokratikus szervezetével szintén nem alkalmas ezeknek az ügyeknek az elbírálására. Ezért vált szükségessé olyan tanácsoknak a létesítése, amelyekben az összes érdekelt egyetemek és tudományos intézetek, valamint a különböző tudományzajok képviselői résztvesznek és szervezetükben és jogállásukban a törvény által biztosított autonómiánál fogva megvan a garancia arra, hogy a tudományos és nemzeti érdekeket legjobban kielégítő határozatok jöhessenek létre.

Az Ösztöndíjtanács feladata az, hogy:

1. állandóan figyelemmel kísérje a tudományágak művelőinek megoszlását mind a szellemi, mind a természettudományok terén s a vallás- és közoktatásügyi vagy más érdekelt miniszternek jelentést tegyen arról, hogy mely tudományágakban van hiány;
2. felhívja a figyelmet olyan tehetségekre, akiknek tudományos kutatásra való kifejlesztése biztosítandó;
3. a bel- és külföldi tudományos munkálkodást állandóan figyelemmel kísérje avégből, hogy a tudósképzés érdekében az egyes tudományágak vezető tudósait, vagy a legmegfelelőbb intézeteket kijelölhesse;
4. a bel- és külföldi ösztöndíjakra, továbbá a kutatási segélyekre és kiküldetésekre nézve jelöljön, illetőleg előterjesztést tegyen;
5. a külföldi művészkepző-intézetekbe kiküldendő ösztöndíjasokat (építészek, képzőművészek, zeneszerek, iparművészek) jelölje.
6. Ehhez a hatáskörhöz járult újabban a külföldi magyar kollégiumok ügyeinek igazgatása, ami a külföldi magyar ösztöndíjak adományozásával való szoros összefüggésénél fogva indokolt.

Az Ösztöndíjtanács tagjai a következők:

- a) a négy tudományegyetem, valamint a Technikai és Gazdasági Tudományok Egyetemének minden fakultása által kiküldött egy-egy tag, valamint az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola és az Országos Magyar Zeneművészeti Főiskola által kiküldött egy-egy tag;
- b) a Magyar Nemzeti Múzeum szervezetébe fog-

lalt nagy gyűjtemények főigazgatói, valamint a Múzeum tanácsa által kiküldött két tag;

c) az Országos Természettudományi Tanács által kiküldött tíz tag;

d) a vallás- és közoktatásügyi miniszter által meghívott két tudománypolitikus, két képző- és két zeneművész;

e) a külföldi magyar intézetek kurátorai és igazgatói;

f) a vallás- és közoktatásügyi miniszter által meghívott 15 egyetemi vagy más főiskolai tanár, akik akként osztandók meg, hogy a tanács tagjai közt a szellemi és természettudományok képviselői egyenlő számban legyenek.

Az Ösztöndíjtanács megbízatása öt évre szól és minden évben a tagoknak egyötöde lép ki.

A tanács főfeladata az ösztöndíjak helyes kiválasztása és ezáltal a magyar szellemi és közélet jövő színvonalának a biztosítása. A javaslatai felett a vallás- és közoktatásügyi miniszter határoz, a jelöltekkel szemben azonban csak a visszautasítás joga illeti meg. Külföldi ösztöndíjat tehát politikai protekcióból *senki* sem nem kaphat, ha tudományos érdemesültségét a tanács meg nem állapította.

Az Országos Természettudományi Tanács az elméleti és alkalmazott természettudományok rendszeres és tervszerű fejlesztésének előmozdítása céljából alakult. Különös feladata, hogy a) az ország egyetemes érdekei szempontjából fontos problémákat tudománypolitikai programba foglalja és a bel- és külföldi tudományos mozgalmait figyelemmel tartva, a program fokozatos kiegészítéséről állandóan gondoskodik; b) a program végrehajtására irányuló kutatómunkát megindítsa, irányítsa és ellenőrizze; c) általában a magyar tudományosság színvonalon maradásáért szükséges intézkedéseket neccsak a vallás- és közoktatásügyi vagy más érdekelt miniszternél kezdeményezze, hanem azokra a nemzeti közvélemény figyelmét és felhívja, a természettudományi tudományzajok működését biztosítsa; e) az intézeteknek és laboratóriumoknak műszerekkel és más eszközökkel való felszerelését figyelemmel kísérje; f) véleményt mondjon mindazokban a tanács munkakörébe vágó ügyekben, melyeket a vallás- és közoktatásügyi vagy más miniszter eléje utal; g) a természettudományi kutatás nemzetközi szervezeteiben Magyarországot képviselje.

A tanács tagjait a vallás- és közoktatásügyi miniszter akként hívja meg, hogy a tanácsban az elméleti természettudományok, valamint az orvosi, technikai és mezőgazdasági tudományok, továbbá az egyetemi karok, a főiskolák és nagyobb tudományos intézetek képviselve legyenek. A Tanács tagok megbízása szintén öt évre szól, minden év végén a tagok egyötöde lép ki. Mind az Ösztöndíjtanácsnak, mind a Természettudományi Tanácsnak elnökét és alelnökét a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére az államfő, ügyvezető igazgatóját pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevezi ki. Mindezeknek megbízatása öt évre szól.

1926-ban *Országos Természettudományi Kongresszus* tartottunk, azon az ország természettudományi erőforrásait és szükségleteit számbavéve, az elméleti és alkalmazott természettudományok szakértőinek vitái jával nyert megállapítást a tudománypolitika programja ezen a téren. Akkor alakult ki az Országos Természettudományi Tanács szükségessége és egyúttal az országgyűlés által természettudományi kutatások számára megszavazott egymillió aranykoronának a felhasználási terve is. A kongresszus munkálatai az összes referátumai külön kötetben megjelentek.

••

VI. Magyarország résztvett a nemzetközi tudományos mozgalmakban. Tagja a Nemzetek Szövetsége által felállított *Commission Internationale de Coopération Intellectuelle*-nek. Hozzájárul a Párizsban működő *Institut International de Coopération Intellectuelle* költségeihez és melléje állandó kormányképviselőt nevezett ki. Az Értelmi Együttműködés Magyar Nemzeti Bizottságát a Magyar Tudományos Akadémia szervezte meg. Annak elnöke az Akadémia elnöke és főtitkára az Akadémia főtitkára.

Magyarország tagja az *Union Academique Internationale*-nek is, amelyben a Magyar Tudományos Akadémia és a *Conseil Internationale des Recherches*-nek, amelyben a Magyar Természettudományi Tanács képviseli.

A magyar tudomány eredményeinek világnyelven való közlése egyrészt úgy történik, hogy a magyar tudósok számos külföldi folyóiratnak munkatársai, másrészt magunk gondoskodunk a tudományos eredmé-

nyeiknek idegen nyelven való közléséről. Erre a célra szolgálnak a következő idegennyelvű folyóiratok:

a) *Ungarische Jahrbücher* (Walter de Gruyter, Berlin);

b) *Revue des Études Hongroises* (Libraire Ernest Leroux, 28, Rue Bonaparte. (6e) Paris);

c) *Corvina*.

Ezek idegen nyelvű cikkek mellett a magyar tudományos termelés bibliográfiáját és a magyar tudományos folyóiratok kivonatait rendszeresen közlik.

A magyar tudományos társulatok folyóirataikban közölt cikkeik mellé azoknak német, francia, angol vagy olasz nyelven közölt kivonatait csatolják.

A magyar tudományos élet szervezetére, a tudományok keletkezése teljesítményeinek megítélésére összefoglaló képet ad a következő munkám — *Magyar: Die Entstehung einer internationalen Wissenschaftspolitik, Grundlagen der ungarischen Wissenschaftspolitik*. (Felix Meiner Verlag, Leipzig, 1932. 683 S.).

VI. Magyarország résztvett a nemzetközi tudományos mozgalmakban. Tagja a Nemzetek Szövetsége által felállított *Commission Internationale de Coopération Intellectuelle*-nek. Hozzájárul a Párizsban működő *Institut International de Coopération Intellectuelle* költségeihez és melléje állandó kormányképviselőt nevezett ki. Az Értelmi Együttműködés Magyar Nemzeti Bizottságát a Magyar Tudományos Akadémia szervezte meg. Annak elnöke az Akadémia elnöke és főtitkára az Akadémia főtitkára.

Magyarország tagja az *Union Academique Internationale*-nek is, amelyben a Magyar Tudományos Akadémia és a *Conseil Internationale des Recherches*-nek, amelyben a Magyar Természettudományi Tanács képviseli.

A magyar tudomány eredményeinek világnyelven való közlése egyrészt úgy történik, hogy a magyar tudósok számos külföldi folyóiratnak munkatársai, másrészt magunk gondoskodunk a tudományos eredmé-

nyeiknek idegen nyelven való közléséről. Erre a célra szolgálnak a következő idegennyelvű folyóiratok:

a) *Ungarische Jahrbücher* (Walter de Gruyter, Berlin);

b) *Revue des Études Hongroises* (Libraire Ernest Leroux, 28, Rue Bonaparte. (6e) Paris);

c) *Corvina*.

Ezek idegen nyelvű cikkek mellett a magyar tudományos termelés bibliográfiáját és a magyar tudományos folyóiratok kivonatait rendszeresen közlik.

A magyar tudományos társulatok folyóirataikban közölt cikkeik mellé azoknak német, francia, angol vagy olasz nyelven közölt kivonatait csatolják.

A magyar tudományos élet szervezetére, a tudományok keletkezése teljesítményeinek megítélésére összefoglaló képet ad a következő munkám — *Magyar: Die Entstehung einer internationalen Wissenschaftspolitik, Grundlagen der ungarischen Wissenschaftspolitik*. (Felix Meiner Verlag, Leipzig, 1932. 683 S.).

V. Magyarországi történelmi és természeti tudomány-
oktatásügyek tárgya a Nemzeti Szövetség
általános követelményeinek és a Csoporthoz
tartozók részletes követelményeinek alapján.
Az államfő feladata a követelmények teljesítését
biztosítani és az oktatás fejlesztését előmozdítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.

V. Magyarországi történelmi és természeti tudomány-
oktatásügyek tárgya a Nemzeti Szövetség
általános követelményeinek és a Csoporthoz
tartozók részletes követelményeinek alapján.
Az államfő feladata a követelmények teljesítését
biztosítani és az oktatás fejlesztését előmozdítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.
A feladatokat az államnak kell megoldania és az
oktatás költségvetésének megfelelően biztosítani.

...